

Valbar litteratur från 1900-talet:

Lagerlöf, Selma *Kejsaren från Portugallien* (1914) (Ca 300 s) Handlar om en pappa som älskar sin dotter så mycket att han blir galen. Lagerlöf fick Nobelpriset 1909.

Kafka, Franz; *Förvandligen. (Die Verwandlung, 1916)* (Ca 50 s) Gregor Samsa vaknar en morgon och finner sig förvandlad till en stor skalbagge. Hur ska han kunna ta sig till kontoret? Vad ska hans familj säga? Kommer det någonsin att gå över? Läs om hans svårigheter! Kafka skrev även flera andra böcker. Hans berättelser är ofta bisarra och mardrömslika, precis som den här.

Hesse, Hermann *Stäppvargen (Der Steppenwolf, 1927)* (Ca 200 s) Handlar om en enstöring, Harry Haller, som är ganska hämmad. När han får tag i en bok som heter "Traktat om Stäppvargen" börjar han visa upp andra sidor av sig själv också. Hermann Hesse fick Nobelpriset 1946.

Woolf, Virginia *Orlando (Orlando: a Biography, 1929)* (Ca 160 s) Orlando föds som man, vaknar en morgon och finner att han blivit förvandlad till kvinna. Orlando lever mycket länge också, några hundra år faktiskt.

Remarque, Erich Maria; *På västfronten intet nytt. (Im Western Nichts Neues, 1929)* (Ca 220 s) Två nittonåriga studenter övertalas av sin lärare att anmäla sig som frivilliga i första världskriget. Boken skildrar hur verkligheten är för de vanliga soldaterna i skyttegravarna, och gradvis tappar pojkarna tron på kriget. Boken förbjöds i Hitlertyskland och när man skulle propagera för ett nytt krig var sådana som Remarque inte populära!

Hemingway, Ernest *Farväl till vapnen (A Farewell to Arms, 1929)* (Ca 300 s) Boken utspelar sig under första världskriget. Frederick Henry tjänstgör i armén och inleder samtidigt ett förhållande med sjuksköterskan Catherine. Man brukar säga att Hemingway har en korthuggen, hårdkokt stil när han skriver. Läs den och se om det är sant.

Kuriosa: Hemingways hus är idag museum. En scen i Bondfilmen *License to Kill* är inspelad på husets veranda. När M ber Bond lämna ifrån sig sitt vapen svarar han "I guess it's a farewell to arms" 😊

Mitchell, Margaret *Borta med vinden (Gone with the Wind, 1936)* (Ca 1050 s) Boken utspelar sig under inbördeskriget i USA. Huvudpersonen, Scarlett O'Hara, växer upp på

godset Tara i sydstaterna. Boken är en kärleksroman som dels handlar om hennes olika män, dels hennes kärlek till Tara.

Kuriosa: Mitchell var egentligen journalist. På 1920-talet föll hon av en häst, och blev så skadad att hon måste sluta jobba. Istället låg hon hemma och läste böcker som hennes man lånat på biblioteket. Han blev så less på att bära böcker fram och tillbaka att han utbrast "Jag önskar att du skulle skriva en egen bok istället!" Dagen efter köpte han en skrivmaskin åt henne. När boken kom ut blev den genast en bästsäljare och när hon dog 1949 kom över 300 000 personer till begravningen.

Steinbeck, John *Möss och människor (Of Mice and Men, 1937) (Ca 100 s)* George och Lennie vandrar omkring och arbetar på gårdar där de kan få jobb. Lennie är stor och stark men har ett barns förstånd, vilket gör att han hela tiden hamnar i svårigheter. George brukar för det mesta kunna lösa problemen, men kan han det den här gången? En ruggig historia!

Bulgakov, Michail; *Mästaren och Margarita. (Master I Margarita, 1940) (Ca 370 s.)* Bulgakov tyckte inte om kultureliten i Moskva. Som hämnd skrev han en bok där han lät djävulen ta hand om den. Boken handlar om hur djävulen kommer till Moskva och sprider galenskap och död omkring sig. I sitt följe har han bland annat en naken kvinna, en stor svart katt som röker cigarr och skjuter med pistol, och några demoner. Boken är väldigt rolig!

Kuriosa: Joakim Thåström har skrivit en låt som heter *Mästaren och en iskall Margarita*.

Boye, Karin *Kallocain (1940) (Ca 230 s)* Svart framtidsskildring. Staten kontrollerar allt, till och med vad människorna tänker. En forskare har uppfunnit en sanningsdrog, Kallocain. Gradvis förstår han att detta inte är bra, men ska han lyckas göra uppror mot staten?

Lagerkvist, Per *Dvärgen (1944) (Ca 160 s)* Huvudpersonen är en dvärg vid ett italienskt hov under 1500-talet. Han njuter av ondska och trivs allra bäst då han får uppleva krig och mord. De goda har det inte lätt mot de onda i boken.

Orwell, George *Djurfarmen (Animal Farm, 1945) (Ca 130 s)* Kanske 1900-talets största politiska roman. Den handlar om några djur ledda av ett gäng grisar som gör revolution och tar över sin farm.

Orwell, George 1984 (Nineteen Eighty-Four, 1949) (Ca 280 s) Politisk framtidsroman. 1984 är det diktatur i hela världen. Världen är uppdelad i tre maktblock, Oceanien, Euroasien och Östasien. Dessa strider med varandra om makten. Huvudpersonen, Winston Smith, jobbar för Sanningsministeriet i Oceanien. Självt har han genomskådat partiets lögner, någonting som blir mycket farligt för honom. Kuriosa: Att Orwell valde just 1984 för sin bok beror på att han skrev den 1948 – han kastade helt enkelt om siffrorna ☺

Salinger, J D *Räddaren i nöden* (The Catcher in the Rye, 1951) (Ca 200 s) Kultklassiker som sägs vara USA:s mest censurerade roman. Den sextonårige Holden Caulfield driver runt i New York några dygn och råkar ut för än det ena än det andra. Under tiden berättar han på sitt personliga sätt om allt han tycker är fel med samhället och människorna han möter. De som vill förbjuda boken menar att Holden är oamerikansk, lat och negativ, men framförallt för att han svär alldeles för mycket. Så har man t.ex. konstaterat att den innehåller "*237 goddams, 58 bastards and 1 fart.*" När boken kom ut i USA döpte kritikerna Holdens sätt att prata till "Holdonese". Bestäm själv om du tycker om det eller inte.

Kuriosa: Mark Chapman hade boken på sig när han sköt John Lennon, vilket kanske gav den lite dåligt rykte.

Beckett, Samuel *I väntan på Godot* (En attendant Godot, 1952) (Ca 110 s) Det kanske inte låter så kul med en pjäs som handlar om det absurda, dvs meningslösa, i tillvaron, men det är det. Det absurda ligger dels i att ingenting händer i pjäsen, dels i att dialogen är helt vansinnig. Två luffare sitter på en väg och väntar på att en viss Godot ska dyka upp. Möt luffarna Vladimir och Estragon och du kommer att få dig ett gott skratt!

Bradbury, Ray *Fahrenheit 451* (Fahrenheit 451, 1953) (Ca 150 s) När skräckförfattare ska nämna vilka författare de själva beundrar brukar de nästan alltid nämna Bradbury. Han skrev en rad böcker om rymdresor, vampyrer, monster osv. Här har han faktiskt skrivit en politisk roman om ett samhälle där det är förbjudet att läsa böcker. Huvudpersonen, Guy Montag, jobbar vid brandkåren. De släcker inte eld som man kan tro, utan de jobbar med att tända bokbål och Fahrenheit 451 är helt enkelt den temperatur där papper fattar eld. Genom sitt jobb blir han själv intresserad av böcker. Farligt, farligt!

Sagan, Françoise *Bonjour Tristesse*, ibland också utgiven med titeln *Ett moln på min himmel* (Bonjour Tristesse, 1954) (Ca 150 s) Den sjuttonårige Cecile lever ett lättjefullt liv tillsammans med sin pappa och hans älskarinna på franska rivieran. Cecile är van att stå i centrum, men när pappan plötsligt skaffar sig en ny älskarinna får hon konkurrens. Hon börjar intrigera för att få bort den nya kvinnan. Sagan var själv tonåring när hon skrev boken.

Golding, William *Flugornas herre* (Lord of the Flies, 1954) (Ca 250 s) På 1800-talet gav R M Ballantyne ut en populär ungdomsbok med titeln "Korallön". Den handlade om 3 pojkar, Peterkin, Jack och Ralph som blev skeppsbrutna på en öde ö. På ön levde de ett glatt och spännande liv. Golding trodde inte att livet som skeppsbruten var så idylliskt, och 1954 gav han själv ut en egen version om några pojkar som störtar med ett plan på en ö i Söderhavet. Ingen vuxen överlever och de tvingas klara sig själva. På ön splittras pojkarna i två rivaliserande gäng och tillvaron på ön blir en mardröm för dem. Lägga märke till att två av huvudpersonerna heter Jack och Ralph även här.

Tolkien, J R R *Sagan om ringen* och *Sagan om de två tornen* och *Sagan om konungens återkomst* (The Fellowship of the Ring, 1954, The Two Towers, 1954, The Return of the King, 1955) (Totalt ca 1220 s.) Fantasytrilogi. I centrum för berättelsen står Härskarringen, en magisk ring. Med ringens hjälp kan den som vill ta makten över världen. Den onde Sauron tänker göra just detta och han letar desperat efter ringen. Ett litet sällskap av goda karaktärer har kommit över ringen. De inser att de måste förstöra den, något som inte är lätt när man har Sauron mot sig. Ringen själv har också en egen vilja... Att boken filmats nyss har väl ingen missat(!?) ☺

Nabokov, Vladimir *Lolita* (Lolita, 1955) (Ca 300 s) Huvudpersonen, Humbert Humbert sitter i fängelset och ser tillbaka på sitt liv. Humbert har en förkärlek för unga flickor trots att han själv är medelålders. När han träffar den 12-åriga Lolita blir han förälskad och trots att han är hennes styvfar inleder de ett förhållande. De kuskar omkring från motell till motell i USA, ständigt rädda för att bli avslöjade. Humbert upptäcker att någon förföljer dem, samtidigt som Lolita blir allt besvärligare att handskas med. Hon är ung och vacker, men också bortskämd och lynnig. Om du hör någon kallas för Lolita vet du vad de menar när du har läst den här boken.

Kerouac, Jack *På drift* (On the Road, 1957) (Ca 310 s.) Självbiografisk roman som handlar om hur Kerouac och hans kompisar luffar omkring i efterkrigstidens USA. De drivs

av en enorm rastlöshet och längtan efter frihet som gör att de hela tiden måste ut på vägarna igen. Kerouac tillhör en grupp författare som brukar kallas för "Beatförfattare". De skrev om "the Beat Generation", den slagna generationen. De lyckades beskriva känslorna av instängdhet och hopplöshet som många unga upplevde i 50-talets USA och de fick massor av fans. Fansen kallade sig *Beatniks* och de klädde sig i likadant i svarta byxor med svart polotröja, de diggade jazz och rökte, och de tyckte om att citera långa svårbegripliga dikter. Beatförfattarna experimenterade mycket med skrivandet och de förespråkade en metod som gick ut på att man skulle skriva så snabbt som möjligt, precis vad som föll en in. Att läsa sådan prosa skulle vara ungefär som att lyssna på jazz. Lägg alltså märke till Kerouacs sätt att skriva - det har fått massor av efterföljare!

Heller, Joseph *Moment 22 (Catch-22, 1961)* (Ca 400 s) Boken utspelar sig på en amerikansk flygflottilj under andra världskriget. Huvudpersonen Yossarian har ett mål, och det är att bli hemskickad. För att bli hemskickad måste han vara tokig. Om han fortsatte sina bombflygningar skulle han definitivt vara tokig, och därmed kunna skickas hem. Ber han om att bli hemskickad bevisar det dock att han är normal och då får han inte åka hem. Så står det i reglementets moment 22. "Moment 22" har blivit ett begrepp och du kommer säkert att höra det fler gånger.

Plath, Sylvia *Glaskupan (The Bell Jar, 1963)* (Ca 205 s) Boken brukar jämföras med *Räddaren i nöden*. Precis som Holden Caulfield befinner sig bokens huvudperson Esther Greenwood i New York. Där börjar hennes liv falla sönder. Hon klarar inte av att anpassa sig till det inskränkta livet i dåtidens USA. Då hon är kvinna och därmed extra påpassad har hon det ännu tuffare än Holden. Resultatet blir också värre, Esther hamnar på mentalsjukhus och utsätts för flera elchockbehandlingar. Hon ser omvärlden som inifrån en glaskupa, där allt utanför glaskupan är ont. Bara en månad efter boken publicerades tog Plath livet av sig vilket har lett till en massa diskussioner om vad hon egentligen menade med boken.

Hinton, Susan E *Outsiders (The Outsiders, 1967)* (Ca 190 s) Hinton var bara 16 år när boken skrevs. Förlaget trodde inte att boken skulle sälja om läsarna visste att det var en ung tjej som skrivit en bok om gängbråk, så man kallade henne helt enkelt S E Hinton. Boken blev genast en bästsäljare. Den handlar om två rivaliserande killgäng från olika samhällsklasser. Huvudpersonen är den föräldralöse Ponyboy Curtis som bor med sina två äldre bröder, Sodapop och Darry. De är med i gänget Greasers som ständigt ligger i krig med gänget Socs.

Vonnegut, Kurt *Slakthus 5 (Slaughterhouse five or the Children's Crusade, 1969)* (Ca 220 s) Satirisk roman om andra världskriget. Billy Pilgrim har förmågan att kunna förflytta sig i tid och rum. Han hoppar omkring i tiden och gör nedslag än här än där.

Adams, Richard *Den långa flykten (Watership Down, 1972)* (Ca 340 s) Liksom Djurfarmen har denna bok djur i huvudrollerna. En koloni av vildkaniner måste flytta då ett företag ska bygga villor på deras mark. De ger sig ut på en lång vandring för att hitta ett annat ställe att bo på, och de råkar ut för en hel del på vägen.

King, Stephen *Varsel (The Shining, 1975)* (Ca 450 s) En fd alkoholist, Jack, ska sköta ett vinterstängt hotell som ligger väldigt avsides. Med sig har han sin fru Wendy och deras synske son, Danny. Jack tror att det ska bli en chans för honom att hålla sig nykter och lappa ihop deras förhållande. I Kings värld går saker sällan som personerna tänkt sig.

Rice, Anne *En vampyrs bekännelse (Interview with the Vampire, 1976)* (Ca 350 s) Vampyren Louis berättar om sitt långa liv i denna filosofiska roman. Rice var en av de första författarna som skildrade vampyrer från deras eget perspektiv - tidigare hade man bara skildrat dem som monster. Louis är väldigt mänsklig och väldigt, väldigt olycklig. Rice skrev boken när hennes dotter just hade dött. Senare skrev hon en lång rad uppföljare. I dessa har hon bytt huvudperson till vampyren Lestat, en något gladare vampyr. Filmrättigheterna till den första boken såldes nästan direkt, men det dröjde ända till 1990-talet innan någon vågade göra filmen - den ansågs först för homoerotisk. Om du både läser boken och ser filmen kan du ju fundera över varför Louis döde bror har förvandlats till en död fru i filmen ☺

Lee, Tanith; *Bit inte solen. (Don't Bite the Sun, 1976)* (Ca 140 s) Science-fictionroman som utspelar sig i ett samhälle där ingen längre kan dö. Boken börjar så här: "Min vän Hergal hade tagit livet av sig igen. Detta var den fyrtionde gången han hade störtat med sitt fågelplan mot zeefahmonumentet och måste låta tillverka en ny kropp." I Lees framtida samhälle kan man byta kropp, byta kön, slippa ansvar, leva för evigt... Det enda man inte kan är att leva ett meningsfullt liv. Boken har också en fristående fortsättning som heter "Safirvin".

Lundell, Ulf; *Jack. (1976)* (Ca 420 s.) Inspirerad av Kerouac skrev Lundell denna svenska beatroman. Huvudpersonen Jack Råstedt driver omkring i Stockholm i jakt_på

LIVET. Livet är kvinnor, sprit och droger och det måste levas innan man blir gammal, typ 30 eller så...

Adams, Douglas *Liftarens guide till galaxen* (The Hitch-Hiker's Guide to the Galaxy, 1979) (Ca 220 s) Bisarr rymdkomedi! Det visar sig att jorden ska utplånas då den ligger i vägen för en intergalaktisk expressled. En människa och en rymdvarelse lyckas fly just innan jorden sprängs och beväpnade med resehandboken *Liftarens guide till galaxen* ger de sig ut på luffen i universum. De möter en rad märkliga personligheter, bland annat den djupt deprimerade roboten Marvin. En kultklassiker! Douglas skrev också en rad uppföljare till boken.

Guillou, Jan *Ondskan* (1981 s) (Ca 280 s) Tonåringen Erik får stryk hemma, vilket han i sin tur tar igen genom att slåss i skolan. Efter ett tag skickas han till en hård internatskola istället. Han bestämmer sig för att sluta med våld, men hamnar hela tiden i situationer där han måste slåss. Erik är en väldigt sympatisk huvudperson och man tänker på honom långt efter man har läst ut boken.

Weldon, Fay *En hon-djävuls liv och lustar* (The Life and Loves of a She-Devil, 1983) (Ca 220 s) Ruth är över två meter lång och ful och klumpig. Hennes man bedrar henne med den vackra Mary Fischer. Ruth betämmer sig för att hämnas. Hon blir en hon-djävul och skrider till verket. Det första hon gör är att bränna ner villan hon delar med sin man. Sedan lämnar hon barnen hos Mary Fischer och ger sig ut i världen för att fortsätta sina vilda hämndplaner. Mycket rolig bok!

McInerney, Jay *Neon: Bright Lights, Big City*. (Bright Lights, Big City, 1986) (Ca 170 s) Boken är på svenska trots titeln. Det är en klassiker från 80-talet som handlar om några ytliga innemänniskor i New York. Kokain, pengar och storstadsliv och 80-talsmode finns med i rikliga mängder. Intressant berättarteknik! Under 80-talet brukade media referera till McInerney, Janowitz och Easton Ellis (se nedan) som "litteraturens brat pack". (Brat = snorunge, barnunge. Tom Cruise, Rob Lowe m fl sades vara filmens brat pack, och McInerney & Co var alltså litteraturens.)

Janowitz, Tama *Slavar i New York* (Slaves of New York, 1986) (Ca 270 s) Boken skildrar några personer som bor i New York. De drömmer om att slå igenom som författare, musiker och skådespelare, och de lever rätt märkliga liv. Janowitz var en av de nya kändisförfattarna ett tag. Hon såg ut som en rockstjärna i stort vilt rött hår och udda kläder.

Hon skriver fortfarande otroligt roliga böcker men hon kommer nog alltid att vara stämplad som "bratpackförfattaren". Hennes böcker översätts inte längre till svenska heller. ☹

Easton Ellis, Bret *American Psycho*. (American Psycho, 1991.) (Ca 400 s.) Han skildrade ungefär samma värld som Janowitz och McInerney, fast utan värme. Han skriver gärna om bortskämda rikemansungar som helt saknar empati. Den här boken handlar om en sådan som har en något udda hobby - att mörda och stycka människor. Att läsa denna bok är ingenting för den som har lätt för att må illa...

Kureishi, Hanif *Förorternas buddha* (The Buddha of Suburbia, 1990) (Ca 360 s) Kureishi skriver oftast om invandrare från Pakistan som bor i London. Han säger själv att han vägrar se sig som en talesman för en minoritet, och därför behöver han inte skriva "politiskt korrekt", vilket han heller inte gör ☺. Kureishi skriver både böcker och filmmanus. Denna bok handlar om sjuttonårige Karim. När hans pappa träffar en ny kvinna, Eva, lär Karim känna hennes son Charlie. Denne är sångare i ett punkband och han drar in Karim i en helt ny värld...Det här är en kul bok om klasskillnader, kulturkrockar, sexuell förvirring m.m.

Gardell, Jonas *En komikers uppväxt* (1992) (Ca 250 s) Delvis självbiografisk bok som handlar om mobbing. Boken är både rolig och hemsk på samma gång. Gardell behöver nog ingen närmare presentation☺

Birro, Peter *Utan nåd eller The Sound of Speed* (1995) (Ca 190 s) Daniel Leone sticker till London. Där träffar han gamla kompisar, festar, och blir kär i en halvpsykotisk tjej. Han skriver i samma stil som Kerouac och Lundell. Ett tag var Birro med i alla möjliga debattprogram i TV. Han var alltid bra att ha med eftersom han blev så arg och hade åsikter om allting. Nu har han slutat med det, men du känner kanske igen honom på fotot i boken för det? Hans lillebror Marcus är också författare.

Garland, Alex *Beach* (The Beach, 1996) (Ca 450 s) Richard befinner sig på ett hotell i Thailand. En annan hotellgäst tar livet av sig, men innan dess har han hunnit ge Richard en karta. Den ska leda till en paradiso som är helt orörd av turister. Richard bestämmer sig för att finna ön. Mycket spännande bok som påminner lite om *Flugornas herre*.

Rowling, J K *Harry Potter och De Vises Sten (Harry Potter and the Philosopher's Stone, 1997) (Ca 380 s)* Precis som i Hintons fall trodde förlaget inte att böckerna skulle sälja om barnen visste att det var en kvinna som hade skrivit dem. Joanne K Rowling fick alltså bli J K. Boken handlar om Harry Potter, en ganska vanlig kille som får veta att han egentligen är en känd trollkarl.

Keyes, Marian *En oväntad semester (Rachel's Holiday, 1999) (Ca 530 s)* Rachel blir inlagd på ett behandlingshem för alkoholister. Hon tror förstås att det är ett misstag. Visserligen gillar hon att festa, men alkoholist är hon ju knappast! En rolig bok om att bli fri från missbruk(!?)

Cederlöf, Charlotta *Hello love (1999) (Ca 170 s)* Påminner om Birros bok, men den här har en tjej i huvudrollen. Året är 1984. Depprockaren Helena Olsson bor i Gävle men är otroligt less på stan och hon bestämmer sig för att flytta till London. Där försöker hon reda upp sitt liv, men naturligtvis blir hon inte av med sin efterhängsne ex-kille ändå. Gamla kompisar m.fl. envisas med att dyka upp i London också.

Andersson, Lena *Var det bra så? (1999) (Ca 170 s)* Andersson har beskrivits som litteraturens Ebba Grön. Här har hon skrivit en ganska vass skildring av hur det är att växa upp i en fattig förort i Sverige. Inte hur politikerna tror att det är, utan hur hon själv tycker att det är - och det är en markant skillnad.

AOD i samarbete med bibliotekarie Lizette Nilsson på Umeå universitetsbibliotek